

Konferencja
w Gorzowie
Wielkopolskim
(23-24.04.2018)

Mniejszości wyznaniowe, narodowe i etniczne na ziemiach zachodnich (odzyskanych) po 1945 roku

W dniach 23-24 kwietnia 2018 roku w Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim odbyła się konferencja naukowa zorganizowana przez Akademickie Centrum Badań Euroregionalnych, Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Gorzowie Wielkopolskim oraz Lubuski Urząd Wojewódzki. Konferencja poświęcona została mniejszościom wyznaniowym, narodowym i etnicznym na Ziemiach Odzyskanych po 1945 roku. Wzięli w niej udział przedstawiciele mniejszości karaimskiej, łemkowskiej, romskiej, ukraińskiej, tatarskiej oraz żydowskiej, oraz wyznawcy różnych odłamów protestantyzmu, zamieszkujący na ziemiach zachodnich przed 1945 rokiem, a także przedstawiciele środowiska naukowego zajmującego się tematyką mniejszości oraz reprezentanci instytucji kultury. Ziemie zachodnie i północne nazywane Ziemiami Odzyskanymi, podobnie jak inne rejony Europy, nie były jednorodnie etnicznie i tak też jest dziś.

Celem tej interdyscyplinarnej konferencji była prezentacja badań nad mniejszościami wyznaniowymi, narodowymi i etnicznymi, które na skutek zmian granic Polski po 1945 roku i związanej z tym faktem migracji ludności, osiedliły się na tzw. Ziemiach Odzyskanych.

Mniejszości wyznaniowe, narodowe i etniczne, ze względu na swą różnorodność oraz wielowiekową obecność na terenie Polski, stanowią bardzo istotną część tożsamości kulturowej i historycznej, będąc ciekawym i w pełni nierozpoznanym polem badawczym dla przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych.

Gospodarzem konferencji była rektor Akademii prof. dr hab. Elżbieta Skorupska-Raczyńska, która – po powitaniu uczestników – w słowie wstępnym przedstawiła jej cel i życzyła owocnych, kończących się dobrymi wnioskami, obrad.

Konferencja trwała dwa dni i podzielono ją na panele tematyczne odnoszące się do konkretnych mniejszości narodowych i etnicznych. Pierwszego dnia, pierwszy panel poświęcony został Karaimom jako „najmniejszej mniejszości” wyznaniowej i etnicznej. Karaimi zatracili znajomość ojczystego języka, wyróżnia ich natomiast religia karaimska, wywodząca się z judaizmu. Istotne znaczenie w życiu mniejszości karaimskiej ma działalność Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej. W panelu wystąpiły przedstawicielki mniejszości karaimskiej, które wygłosiły referaty dotyczące losów oraz ochrony dziedzictwa Karaimów po 1945 roku. Mariola Abkowicz, reprezentująca Związek Karaimów Polskich, przestawiła referat pt.: „e-jazyszlar. Karaimskie Archiwum Cyfrowe narzędziem do badań nad karaimskim życiem społecznym”, natomiast dr Anna Sulimowicz z Uniwersytetu Warszawskiego w swojej prezentacji omówiła „Losy społeczności karaimskiej z Łucka po 1945 r.”. Ostatnim wystąpieniem w tym panelu był referat prezentującym mniejszość karaimską w Polsce. Wygłosiła go dr Bogna Wach z Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. Nosił on tytuł: „Karaimi najmniejsza mniejszość w RP – wiara i życie, krótkie wprowadzenie”. Ta część obrad została zakończona pokazem filmu dokumentalnego „Dolny Śląsk... Karaimi” dokonany przez Iwonę Bartnicką z Miejskiego Ośrodka Sztuki w Gorzowie Wielkopolskim.

Drugi panel poświęcono mniejszości tatarskiej i romskiej. Tatarzy w Polsce zatracili znajomość swojego ojczystego języka, pozostali natomiast wierni religii muzułmańskiej. Istotne znaczenie w życiu mniejszości tatarskiej odgrywa działalność Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Na tzw. Ziemiach Odzyskanych zamieszkują pojedyncze rodziny tatarskie, zdecydowana ich większość zamieszkuje w województwie podlaskim i pomorskim. Przedstawiciel mniejszości tatarskiej dr Aleksander Miśkiewicz z Uniwersytetu w Białymstoku wystąpił z referatem pt.: „Tożsamość wyznaniowa Tatarów polskich na ziemiach zachodnich”. Dr Piotr Krzyżanowski z Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim przybliżył zaś w swojej prezentacji postać Rozalii Aleksandrowicz – ostatniej przewodniczącej Gminy Muzułmańskiej w Gorzowie Wielkopolskim.

Potem Andrzej Sochaj, zastępca dyrektora Instytutu Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu, działającego przy Związku Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku przybliżył życie, duchowość i działalność męczenników, patronów Romów: błogosławionego Zefiryne Giméneza Malla (1861-1936) i błogosławionej Emilii Fernández Rodríguez de Cortés (1914-1939). Prelegent wyjaśniał, dlaczego Kościół stawia Romom i wszystkim swoim wiernym za przykład do życia, naśladowania jako wzór te postacie i zapewniał, że zgodnie z nauką Kościoła również każdy Rom i każda Romka mogą zostać świętymi mając swoich orędowników w niebie. Na koniec swego wystąpienia przypomniał w które dni roku liturgicznego Kościoła przypada wspomnienie patronów Romów, męczenników, Apostołów Różańca świętego.

W tym panelu ks. Stanisław Opocki, Krajowy Duszpasterz Romów omówił rolę religii w życiu Romów. Ksiądz Opocki podkreślił, że Romowie są bardzo religijni i bardzo poważnie traktują wyznawaną religię. Następnie duchowny omówił swoją działalność duszpasterską na Ziemiach Zachodnich, jaką pełni od ponad 30 lat wśród i dla Romów.

Następnie Andrzej Łuczak, Dyrektor Instytutu Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu dziękując ks. S. Opockiemu za jego działalność duszpasterską; podzielił się wynikami swoich badań naukowych, przypominając, że nie spotkał Roma, który byłby ateistą.